

Utbildningsinspektion i Solhemsskolan förskoleklass, grundskola årskurs 1–6 och Spånga grundskola, årskurs 7–9

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan/rektorsområdet/verksamheten	2
Sammanfattande bedömning	2
Bedömning av resultaten	4
Bedömning av genomförandet	5
Bedömning av förutsättningarna	12

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Spånga grundskola och Solhemsskolan den 23 samt den 28–30 november 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Stockholms kommun, Spånga grundskola och Solhemsskolan, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I Spånga grundskola och i Solhemsskolan intervjuades elever i årskurs 2, 6 och 9, personal och rektor samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i förskoleklass, årskurs 2 och 6 på Solhemsskolan samt årskurs 9 i Spånga grundskola. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Rektor har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet/verksamheten

Solhemsskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	79
Grundskola	564

Spånga grundskola 7–9	Antal barn/elever
Grundskola	353

Solhemsskolan och Spånga grundskola 7–9 utgör två verksamheter i Spånga gymnasium och grundskolas rektorsområde. Skolorna är belägna i området Solhem i Spånga–Tensta stadsdel med ett elevunderlag huvudsakligen från skolans upptagningsområde.

Enheten Solhemsskolan är en F–6 skola som består av flera hus från olika tidsperioder, alltifrån tidigt 1900-tal till den nybyggda Solhemssängens skola. Spånga grundskola 7–9 har sin verksamhet förlagd till Spånga gymnasium och delar lokaler med verksamheten för gymnasiet. Efter att ha haft sina verksamheter förlagda i S:t Jacobi gymnasiums lokaler i Vällingby under två läsår på grund av renovering, är nu Spånga grundskola 7–9 och gymnasium från och med hösten 2006 tillbaka i nyrenoverade lokaler.

Både Solhemsskolan och Spånga grundskola 7–9 är organiserade i arbetslag. Solhemsskolan är från och med detta läsår indelad i sju arbetslag utifrån skolans undervisningsgrupper F–6, medan årskurs 7–9 är indelad i tre arbetslag med fyra klasser i varje lag.

På Solhemsskolan finns en så kallad regional särskild undervisningsgrupp för årskurs 4–6 med hela Spånga–Tensta stadsdel som upptagningsområde. Sedan hösten 2006 finns även en särskild undervisningsgrupp på Solhemsskolan kallad ”Resursstudion” som vid inspektionstillfället utgjordes av fem elever på skolan.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Spånga grundskola och Solhemsskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna bedömer att Spånga grundskola och Solhemsskolan på flera områden erbjuder en undervisning av god kvalitet. Skolornas sammanställningar av resultat på de nationella proven för årskurs 5 och 9 visar på ett gott resultat. Den verksamhet som bedrivs i förskoleklasserna ger barnen goda förutsättningar för fortsatt lärande. Skolan har välutbildad personal med lång erfarenhet av att undervisa.

Såväl på Solhemsskolan som på Spånga grundskola råder ett gott klimat bland elever och personal och eleverna uppger att de känner sig trygga i sin skola.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Skolorna gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskaper i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5 och 9. (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen)

samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94).

- Skolornas likabehandlingsplan uppfyller inte kraven på en sådan plan (6 § Lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).
- Solhemsskolan upprättar inte individuella utvecklingsplaner för alla elever (7 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Beslut om placering av elev i särskild undervisningsgrupp saknas för elever i den så kallade "Resursstudion" i Solhemsskolan (5 kap. 5 § grundskoleförordningen).
- Elever i behov av studiehjälpen på modersmål får inte detta stödbehov tillgodosett (5 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- Alla elever ges inte möjlighet att nå de nationella målen i årskurs 5 i hem- och konsumentkunskap i Solhemsskolan (2 kap. 6 § grundskoleförordningen).
- Solhemsskolan ger inte elevens val i enlighet med författningarna (2 kap. 19 och 20 §§ grundskoleförordningen).
- Svenska som andraspråk anordnas inte i enlighet med författningarna (2 kap. 15–16 §§ grundskoleförordningen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden.

- Skolornas arbete med att ge eleverna inflytande över det egna lärandet bör förbättras.
- Arbetet med att stärka eleverna i deras ansvarstagande för verksamheten bör förbättras i Spånga grundskola.
- Solhemsskolans arbete avseende elevernas möjlighet att nå målen i samtliga ämnen bör förbättras.
- Skolornas arbete med åtgärdsprogram avseende innehåll, syfte och ansvarsfördelning bör förbättras.
- Skolornas information kring elevernas kunskapsutveckling bör förbättras.
- Skolornas arbete med bedömning och betygsättning bör förbättras.
- Kvalitetsredovisningen bör förbättras.
- Kvalitetsarbetet bör förbättras så att mål, analys av resultat och eventuella åtgärder för förbättring av dessa sammanlänkas på ett tydligt sätt.
- Rektorns förtrogenhet med den dagliga verksamheten samt med skolförfattningar bör förbättras.
- Rektorns övergripande ansvar för den pedagogiska utvecklingen bör förbättras.
- Skolorna bör förbättra sina rutiner så att rektor deltar i elevvårdskonferenser.
- Skolornas information kring elevernas språkval bör förbättras.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen, de nationella kursplanerna och programmålen.

Kunskaper

Utbildningen i förskoleklassen skall stimulera varje barns utveckling och lärande. Inspektionen visar att förskoleklassernas verksamhet ger barnen goda förutsättningar för fortsatt lärande. Personalen genomför insatser för att utforma innehållet i verksamheten så att den gynnar barnens utveckling och lärande. Vid intervjuer framkom att personal i förskoleklass tidigare arbetat och dokumenterat barnens arbete i form av portfolio, men att detta inte längre förekommer. Personalen upplevde att denna kunskapsinformation inte efterfrågades och togs tillvara inför övergång till årskurs 1. Inspektörerna vill påpeka vikten av att den kartläggning som sker av barnens utveckling tas tillvara på bästa sätt, även vid stadiövergångar. Detta för att främja elevernas fortsatta skolgång och kunskapsutveckling. I årskurserna 1–6 genomförs vid flera tillfällen diagnoser och prov för att bedöma elevernas kunskapsutveckling inom läsning och skrivning samt matematik. Samtliga elever i årskurs 7 genomför i samband med skolstart i Spånga grundskola diagnoser i matematik, svenska och engelska. Resultaten används som underlag för resursfördelning och för att identifiera elevers stödbehov.

Skolornas egna sammanställningar av resultaten på de nationella proven för årskurs 5 och 9 i svenska, matematik och engelska visar på ett gott resultat. I skolans kvalitetsredovisning för 2005 redovisas att 96 procent av eleverna i årskurs 5 respektive 98 procent av eleverna i årskurs 9 bedömdes nå målen i de nationella proven i engelska. Liknande resultat redovisas i svenska och matematik. Skolorna har däremot inga rutiner för att systematiskt redovisa, följa upp och analysera kunskapsresultaten i samtliga ämnen. Eftersom skolorna inte för närvarande har en helhetsbild av resultaten av det pedagogiska arbetet saknas ett viktigt verktyg för att på skolnivå styra resurser till de områden där de behövs bäst eller för att genomföra förbättringar av undervisningen. Inspektörerna bedömer att skolornas uppföljning av elevernas kunskaper i andra ämnen än svenska, matematik och engelska måste åtgärdas.

Nedanstående tabell visar att Spånga grundskolas måluppfyllelse, uttryckt i variablerna meritvärde, andel med fullständiga betyg samt andel behöriga till nationella program, är högre än kommun- och riksgenomsnittet.

Tabell 1 Resultatmått för elever i årskurs 9

	Spånga grundskola			Stockholms Kommun			Riket		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Meritvärde	231,8	230,4	234,8	220,2	221,3	221,9	206,9	206,3	206,8
Andel (i procent) med fullständiga betyg	87,9	83,1	86,2	73,5	73,9	73,4	75,9	75,5	76,0
Andel (i procent) behöriga till nationella program	99,1	96,6	99,1	87,4	87,1	88,0	89,6	89,2	89,5

Trots skolans goda resultat visar dock en jämförelse utifrån ett modellberäknat värde som presenteras i SALSA¹ att skolan 2005 når ett sämre resultat än det modellberäknade. Analys av orsakerna till skolans resultat har inte gjorts. Vid samtal med personal och ledning anges dock skolans goda elevunderlag, stora andel av behöriga och kunniga lärare samt omorganisering av elever i mindre undervisningsgrupper utgöra tänkbara orsaker till skolans goda resultat. Inspektörerna bedömer det vara av stor vikt att analysera resultat för att faktorer som påverkar skolans resultat skall kunna identifieras. Dessa kan senare användas för att förstärka verksamheten ytterligare. Inspektörerna bedömer att systematiska utvärderingar och uppföljningar av elevernas resultat i förhållande till kursplanemål i samtliga ämnen i årskurs 5 och 9 saknas. Detta är en brist som måste åtgärdas.

Normer och värden

Inspektörerna har erfårit att det på Solhemsskolan och Spånga grundskola råder ett gott klimat bland elever och personal. Inspektörerna fick under besöket intrycket att eleverna är öppna och frimodiga. Det finns gemensamma trivselregler på skolorna och dessa är kända av eleverna. Föräldrarna uppgav att eleverna känner sig trygga på skolorna vilket också bekräftas av eleverna. Eleverna uppgav att det mycket sällan förekommer kränkande behandling på skolan, men att det vid de fåtal tillfällen det sker alltid finns vuxen personal som ser och tar tag i problemet.

Skolan skall sträva mot att varje elev tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö och ges möjligheter att utöva inflytande över sin utbildning. Vid intervjuer med elever, personal och ledning framgår att eleverna på skolorna i liten utsträckning har inflytande över sitt eget lärande. Läraren planerar arbetet i stort, presenterar innehåll, arbetssätt och arbetsformer. Eleverna kan ibland finnas med i planeringen av redovisningsformer. Även i skolornas kvalitetsredovisning från 2005 framgår att lärarna bedömer att elevernas inflytande bör kunna ökas ytterligare. Inspektörerna instämmer i att detta är ett angeläget utvecklingsområde för skolorna så att eleverna utifrån ålder och mognad får ett större inflytande över sitt lärande.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

Vid båda skolorna finns elevråd i vilka det finns representanter för eleverna i årskurs 2–9. Vid elevrådets möten vid respektive skola deltar en lärare som vuxenstöd. Frågorna som tas upp vid elevrådet har initierats av klassråden och är

¹ I SALSA, Skolverkets arbetsverktyg för lokala sambandsanalyser, görs jämförelser mellan de erhållna resultaten uttryckta i betyg och modellberäknade resultat med hänsyn till vissa bakgrundsfaktorer, såsom föräldrarnas utbildningsnivå, andelen elever med utländsk bakgrund och kön.

ofta av karaktären trivselfrågor. Värdegrundsfrågor avseende exempelvis bemötande och förhållningssätt till varandra diskuteras företrädesvis i klassrådet. Vid intervju med elever i de högre årskurserna uttryckte eleverna att de ibland saknar stöd av skolans personal i sitt arbete för skolans arbets- och trivslemiljö. Eleverna berättade om en långsam och trög arbetsprocess där eleverna ger förslag och idéer som förs fram till personal på skolan. Eleverna upplevde att det sedan tar lång tid innan idéerna eventuellt realiseras efter det att personalen godkänt frågan. Inspektörerna uppfattar skolans elever som mycket ansvarstagande och engagerade i att arbeta för skolans och elevernas sammanhållning och miljö. Elevrådet har på eget initiativ bland annat tagit ansvar för trivseln på skolans toaletter, inrättande av elevrådskonto och frågelåda till elevrådet. Inspektörerna bedömer att skolans arbete med att stötta och stärka eleverna i deras ansvarstagande för verksamheten bör förbättras.

Elevernas inflytande över utbildningen är en grundpelare i det svenska skolväsendet. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta ett personligt ansvar och att aktivt delta i samhällslivet. Skolans lärare skall utgå från att eleverna kan och vill ta ansvar för sin inläring och sitt arbete i skolan och lärarna skall planera undervisningen tillsammans med eleven. I fråga om elevernas inflytande och delaktighet över det egna lärandet visar inspektionen att det finns en vilja och ambition att detta skall fungera väl. I praktiken förekommer dock inflytandet över det egna lärandet i varierande omfattning avseende årskurser, ämnen och lärare. Vad gäller själva utformandet av undervisningen uppger elever att det förekommer att de kan påverka valet av redovisningssätt. Vid intervjuer med elever ställer sig eleverna frågande till att de skulle kunna ha ett inflytande över sitt lärande då ”lärarna vet vad vi ska lära oss”. I skolornas Verksamhetsplan för läsåret 2006/2007 beskriver skolorna sina utvecklingsmål där den demokratiska skolan är ett. Kring detta utvecklingsmål skall skolorna bland annat arbeta för att ”alla elever skall ha inflytande över planering och arbetssätt och genom utvärderingar tillvarata elevernas synpunkter”. Skolan och dess personal skall vara tydlig i utbildningens mål samt vilka krav skolan ställer. Dock är det inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om demokratiska värderingar. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer för att bland annat förbereda eleverna att utöva inflytande och ta ett personligt ansvar. Inspektörerna bedömer att skolornas personal bör intensifiera arbetet och diskutera hur man tillsammans förverkligar skolans uppdrag kring elevernas inflytande över det egna lärandet.

Vid såväl elev-, föräldra- som personalintervjuer beskrivs Solhemsskolan och Spånga grundskola som trygga skolor med ett respektfullt förhållningssätt och god stämning mellan elever och personal. Solhemsskolan har ett antimobbningsteam bestående av personal som arbetar utifrån skolans handlingsplan mot mobbning. Friendsteamet träffar klassrepresentanter från årskurs 3-6 varannan vecka för att diskutera hur situationen rörande dessa frågor ser ut på skolan. I Spånga grundskola har det tidigare funnits system med kamratstödare men denna verksamhet var vid inspektionstillfället vilande då personal knutna till detta arbete slutat på skolan. Inspektörerna vill i sammanhanget påpeka vikten av att rutiner och beskrivningar i skolans planer och dokument realiseras och finns synliga i praktiken i skolans dagliga verksamhet.

Inspektörerna vill uppmärksamma skolorna på att det från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Den nya lagens ändamål är att främja barns och

elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I planen skall planerade åtgärder redovisas. Planen skall följas upp varje år. I det målinriktade arbetet ingår även att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling, liksom att vid behov utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra fortsatta trakasserier eller annan kränkande behandling. Vid inspektionstillfället hade skolan ett handlingsprogram mot kränkande behandling i enlighet med de tidigare bestämmelserna i 1994 års läroplan för det offentliga skolväsendet (Lpo 94). Programmet kan inte anses motsvara en sådan likabehandlingsplan som den nya lagen kräver, då det bland annat inte redovisar verksamhetens behov som utgångspunkt för de insatser som avses påbörjas och genomföras under det kommande året. Detta är en brist vilken måste åtgärdas.

Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

I Solhemsskolan finns ett elevhälsoteam vilket består av två speciallärare, skolsköterska och skolpsykolog samt biträdande rektorer. I skolans handlingsplan för barn i behov av särskilt stöd beskrivs hur arbetet med att identifiera och ge särskilt stöd skall bedrivas. Vid intervju med elevhälsoteamet beskrivs skolans rutiner för att upptäcka elevers behov av särskilt stöd. I samband med skolstarten i årskurs 1 identifieras elevernas behov med hjälp av olika tester och diagnoser, men information ges även i samband med överlämnandekonferenser. Under elevens fortsatta skolgång genomförs kontinuerligt tester och diagnoser för att uppmärksamma elever i behov av särskilt stöd. Det särskilda stödet begränsas i huvudsak till svenska, matematik och engelska. Inspektörerna bedömer att Solhemsskolans arbete avseende elevernas möjlighet att nå målen i samtliga ämnen måste förbättras då eleverna inte erbjuds stöd i samtliga ämnen.

I Spånga grundskola finns ett elevhälsoteam bestående av två speciallärare, kurator, studie- och yrkesvägledare samt biträdande rektor. Skolans arbetslag och ämneskonferenser är under elevens skolgång en viktig del i skolans rutiner kring att identifiera och samtala om hur särskilt stöd skall ges till varje individuell elev. Då eleverna börjar i årskurs 7 genomför samtliga elever bland annat DLS² för att identifiera varje elevs särskilda behov. Resultaten tas upp i arbetslagen och relevanta åtgärder sätts in. I samtal med personal vid Spånga grundskola framgår att det organiserade stödet varierar mellan olika ämnen. I svenska och engelska ges riktat stöd direkt till individen alternativt i mindre grupp. I matematik och naturorienterande ämnen (NO) sker undervisningen för samtliga elever i grupper om tjugo elever. Slutligen finns det möjlighet att läsa en så kallad minikurs i samhällsorienterande ämnen (SO). Vid två tillfällen i veckan har eleverna i de högre årskurserna "Randig tid". Tanken är att elever som upplever att de behöver extra stöd i något ämne skall erbjudas detta vid det ena tillfället. Tiden utnyttjas även om man som elev behöver göra om ett prov eller om man varit sjuk och missat ett område. Elevernas egna lediga tid som till exempel sov-morgnar och långa luncher används också till att erbjuda eleverna extra stöd,

² DLS är ett diagnostiskt material för analys av läs- och skrivförmåga utarbetat av Psykologiförlaget.

företrädelsevis i svenska. Personalen har inte diskuterat eller reflekterat över hur skolan organiserat stödet i respektive ämnen. Inspektörerna vill uppmärksamma personalen på detta faktum samt poängtera vikten av att en pedagogisk diskussion på hela skolan sker kring detta i syfte att kartlägga på vilket sätt särskilt stöd på bästa sätt kan ges.

Dokumentation av elevernas kunskapsutveckling är ett viktigt redskap för att kunna följa elevernas kunskapsutveckling och för att anpassa undervisningen till varje elevs förutsättningar. Dokumentationen är också en viktig förutsättning för den information som skall ges under utvecklingssamtal. Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev vid utvecklingssamtalet. Planen skall vara ett framtidsyftande måldokument där viktiga utvecklingsområden lyfts fram. Vid utvecklingssamtalet skall läraren i en framtidsyftande individuell utvecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven skall nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. Se vidare i Skolverkets Allmänna råd för individuella utvecklingsplaner, SKOLFS 2006:10. Vid inspektionstillfället hade Spånga grundskola upprättat individuella utvecklingsplaner för samtliga elever. På Solhemsskolan pågår sedan ett år tillbaka ett diskussions- och utvecklingsarbete kring individuella utvecklingsplaner. Dokumentationen över elevens kunskapsutveckling sker idag genom så kallade dokumentationsmallar vilka beskriver de insatser som behövs för att eleven skall nå aktuella mål. Solhemsskolan har dock inte upprättat individuella utvecklingsplaner för samtliga elever, vilket måste åtgärdas.

Aktuella stödinsatser dokumenteras i ett åtgärdsprogram. Målen i ett åtgärdsprogram bör vara både konkreta och utvärderingsbara och samtidigt relaterade till läroplanens och kursplanernas mål. För att ett åtgärdsprogram skall bli ett verkningsfullt redskap skall det tydligt framgå vilka elevens behov är samt hur skolan i sin undervisning skall tillgodose elevens behov. Från och med den 1 juli 2006 har förändringar i skolformsförordningarna införts avseende särskilt stöd och åtgärdsprogram. Ansvaret har tydliggjorts för att tidigt upptäcka elever i behov av särskilt stöd. Rektorn ska se till att en utredning inleds, om det framkommer uppgifter om att en elev kan vara i behov av särskilda åtgärder. Om utredningen visar att eleven är i behov av särskilda stödåtgärder, skall rektorn se till att ett åtgärdsprogram upprättas. Programmet skall omfatta elevens hela skolsituation. De åtgärdsprogram inspektörerna har tagit del av skiljer sig åt avseende innehåll och kvalitet. Några av de mål som angetts i åtgärdsprogrammen är till sin utformning mycket stora och vida och därmed svåra att utvärdera. En del program beskriver på ett mycket tydligt sätt de insatser skolan avser att vidta för att eleven skall nå målen, medan andra program i huvudsak identifierar åtgärder som skall vidtas av föräldrar och elever. Vid de båda skolorna finns ytterligare ett stort antal olika varianter av åtgärdsprogram att användas vid olika tillfällen. I intervjuer vid inspektionstillfället framgår att det hos personal råder en viss osäkerhet kring användandet av de olika åtgärdsprogrammen samt ett åtgärdsprogram syfte och funktion i förhållande till övriga elevdokument. Inspektörerna menar att det skall vara tydligt för individ, hem och skola vad som är en insatt åtgärd i ett åtgärdsprogram och vad som är en individuell utvecklingsplan. Den individuella utvecklingsplanen, som ska ge alla elever stöd för utvecklingen mot målen, ersätter inte åtgärdsprogrammet. Ett åtgärdsprogram kan upprättas när som helst under skolåret så snart det framkommer att eleven behöver särskilt stöd. Inspektörerna bedömer det vara av stor vikt att det

på skolorna utvecklas en gemensam kunskap kring mål- och åtgärdsbeskrivningar. Inspektörerna bedömer att skolornas arbete med åtgärdsprogram avseende innehåll, syfte samt ansvarsfördelning bör förbättras. Inför skolornas fortsatta utvecklingsarbete kring åtgärdsprogram vill inspektörerna i sammanhanget uppmärksamma skolorna på att det i den nedan beskrivna regionala undervisningsgruppen finns mycket goda kunskaper avseende elevdokumentation.

I Solhemsskolan finns sedan hösten 2006 en nystartad grupp benämnd ”Resursstudion” för elever i behov av särskilt stöd. Syftet med resursstudion är att i en liten grupp ge eleverna bättre förutsättningar att utvecklas socialt, emotionellt och kunskapsmässigt. Eleverna har en klasstillhörighet i skolan och deltar tillsammans med klassen i viss undervisning. Resursstudion är att betrakta som en särskild undervisningsgrupp och för elev placerad i en sådan grupp skall beslut om sådan stödåtgärd fattas. För eleverna i resursstudion saknas beslut. Detta är inte förenligt med skolans författningar och måste åtgärdas.

I Solhemsskolan finns också en särskild undervisningsgrupp benämnd regional undervisningsgrupp då den är gemensam för hela stadsdelen. Klassen består av 8 elever fördelade på årskurs 4, 5 och 6. I klassen arbetar ett arbetslag bestående av en specialpedagog, en lärare och en elevassistent. Eleverna ingår som en naturlig del i skolan då de bland annat har sitt klassrum bland de övriga klasserna, har gemensamma raster och måltider med skolan. Eleverna i undervisningsgruppen representeras i skolans elevråd och Friendsverksamhet. Inspektörerna har genom verksamhetsbesök tagit del av en pedagogiskt stimulerande och individanpassad studiemiljö för elever i behov av särskilt stöd som bedöms vara av mycket god kvalitet.

Behovet av studiehandledning på modersmålet bedöms av rektor. Ingen elev på skolorna har vid tidpunkten för inspektörerna besök studiehandledning på sitt modersmål, trots att både personal och rektor bedömer att det finns elever i behov av sådan stödinsats. Detta strider mot förordningarna och måste åtgärdas.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygsättning

Läraren skall allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn. De intervjuade föräldrarna vid skolorna är förhållandevis nöjda med den information de får vid utvecklingssamtalen om hur deras barn klarar sig i skolan. Skolorna använder sig av ett för respektive skola gemensamt underlag inför utvecklingssamtalen.

På skolorna finns lokala tolkningar av de nationella målen i form av ämnesplaner för samtliga ämnen från förskoleklass till årskurs 9. Enligt läroplanen har förskoleklassen inte mål att uppnå och inspektörerna vill i sammanhanget uppmärksamma skolorna på vikten av att resultaten används för att förbättra verksamhetens innehåll. Eleverna i Spånga grundskola menar att målen för utbildningen är tydliga och att de presenteras för dem. Viss variation mellan ämne och lärare förekommer dock. Även eleverna i Solhemsskolan har kännedom om målen för utbildningen i förhållande till ålder och mognad. Skolornas tolkningar av de nationella målen är även kända av föräldrar och används i samband med utvecklingssamtal. Intervjuade föräldrar och elever ger dock uttryck för en viss osäkerhet kring information och uppföljning avseende huruvida eleven nått de aktuella målen samt var eleven befinner sig i sin kunskapsutveckling. Det ges, menar man, en tydlig information om vad som krävs, men det är inte alltid ele-

ven vet när målet är nått. Inspektörerna bedömer att skolornas information kring elevernas kunskapsutveckling bör förbättras så att de kontinuerligt används i samtal, uppföljning och utvärdering.

Vid elev- och lärarintervjuer på skolorna framkommer att bedömningar av elevernas kunskapsutveckling görs av varje enskild lärare i samband med undervisningen och baseras på elevers muntliga och skriftliga prestationer. Genom provresultat, diskussioner och vid utvecklingssamtal med lärarna upplever eleverna att de får reda på hur de ligger till. Eleverna i de högre årskurserna ger dock uttryck för att bedömningen av elevens kunskaper utifrån ämnesplanerna varierar beroende på ämne och lärare. Skolorna har under läsåret deltagit i projekt och nätverksträffar kring likvärdig bedömning och diskussioner pågår i ämnes- och arbetslag. Trots detta instämmer personal i elevernas uppfattningar kring en likvärdig bedömning av elevernas kunskaper, då personal menar att de inte kan vara säkra på att det alltid sker en rättvis och likvärdig bedömning. Inspektörerna bedömer att skolornas arbete kring bedömning och betygsättning bör förbättras så att gemensamma diskussioner förs bland personal på hela skolan och inte endast inom ämnes- och arbetslag för att säkerställa rättvisa och likvärdighet vid bedömning och betygsättning för skolornas alla elever.

Beträffande målen att sträva mot i läroplanen ser inspektörerna att skolorna utför ett gott arbete. Inspektörerna har tagit del av goda exempel på lärmiljöer där eleverna i samtal och skapande gavs möjlighet till utvecklande av att självständigt formulera ståndpunkter såväl som nyfikenhet och lust att lära. Det handlar om mål att sträva mot exempelvis i fråga om elevernas förmåga att arbeta utforskande, att lyssna, diskutera och argumentera, mm. Det gäller också mål att sträva mot som omfattar uppdraget att utveckla elever i enlighet med värdegrunden i läroplanen. Inspektörerna vill dock påpeka vikten av att även dessa mål systematiskt följs upp av skolan.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Varje skola skall årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning. Den skall fungera som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen skall innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts.

I skolornas verksamhetsplan för 2006 presenteras tydligt skolornas fyra utvecklingsmål. I skolornas kvalitetsredovisning för 2005 beskrivs i stora drag hur skolorna arbetar kring olika områden, dock utan koppling till skolornas utvecklingsmål. Det är även svårt att få en tydlig bild av hur väl de nationella målen förverkligats utifrån det resultat som beskrivs. Av kvalitetsredovisningen bör det tydligare framgå i vilken mån de nationella målen har förverkligats. Analyser, slutsatser och planerade åtgärder beskrivs i mycket liten omfattning. Skolorna bör i kvalitetsredovisningen redogöra för vilka åtgärder som skolorna avser att vidta för en ökad måluppfyllelse. Enligt inspektörerna bör kvalitetsredovisningen förbättras då den innehåller få bedömningar av i vilken utsträckning de nationella målen förverkligats, såväl analyser som slutsatser och åtgärder.

Som nämnts tidigare bör skolorna förbättra uppföljningen av elevernas resultat i förhållande till läroplanens mål. För att skolorna skall få ett tillfredsställande underlag för sin kvalitetsredovisning är det nödvändigt att skolornas kvalitetsarbete avseende utvärdering och uppföljning utvecklas. Att skolans undervis-

ningsmål ständigt prövas, följs upp och utvärderas samt att nya metoder prövas och utvecklas är tillsammans med den pedagogiska ledningen förutsättningar för att skolorna skall utvecklas kvalitativt. Det åligger rektorn att ansvara för skolornas resultat samt att resultaten följs upp och utvärderas. Inspektörerna bedömer att skolornas kvalitetsarbete bör förbättras så att mål, analys av resultat och eventuella åtgärder för förbättring av dessa sammanlänkas på ett tydligt sätt.

Ledning och intern kommunikation

Rektorsområdet Spånga gymnasium och grundskola utgörs av förskoleklass, grundskola och gymnasium. Skolan som organisation har drygt 200 personal och 1 500 elever och leds av en rektor. Vid inspektionstillfället hade Solhemsskolan och Spånga grundskola två biträdande rektorer vardera, vilka getts ett stort ansvar. Rektorn själv ser sig mer vara skolchef över skolorna och uppger att delegering av rektors arbete och ansvar på skolorna är ”långt gången”. Enligt ansvarsfördelningen mellan rektor och biträdande rektorer har rektor i huvudsak ett övergripande ansvar för verksamhet, personal och ekonomi. De biträdande rektorerna har inom många områden av rektor muntligen delegerats ansvar över bland annat den pedagogiska verksamheten, personalfrågor som medarbetar- och lönesamtal. Vid intervjuer med ledningen var det för rektor och biträdande rektorer inte klart vad som enligt stadsdelens delegationsordning åligger biträdande rektor. I samband med intervjuer ger föräldrar uttryck för att de upplever ledningen vara svår att nå samt att information av övergripande karaktär om verksamheten når föräldrarna sent eller till och med ändras under tiden. För att utöva sitt ledarskap skall rektor enligt skollagen hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Att vara förtrogen med den dagliga verksamheten som skollagen anger, innebär att det måste finnas en tillräcklig närhet mellan rektorn och den verksamhet denne ska leda. Frågor om elever i behov av särskilt stöd, beslut om särskild undervisningsgrupp, timplan, språkval samt elevens val åligger rektorn. Rektorns ansvarsområde får inte göras större än att rektorn kan hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan och någon annan skolledare kan heller inte ta över från rektorn det ansvar och de skyldigheter denna har enligt författningarna. Inspektörerna bedömer att rektorns förtrogenhet med det dagliga arbetet i skolan samt med skolans författningar bör förbättras.

Under våren 2007 beslutade kommunen att utreda en delning av Spånga gymnasium och grundskolor i två delar, en del grundskola F–6 (eller F–5) och en del grundskola årskurs 7–9 samt gymnasium. Ett förslag kommer att läggas till utbildningsnämnden under hösten 2007. Rekryteringen av de två nya rektorerna kommer att påbörjas under hösten.

Personalen vid såväl Solhemsskolan som Spånga grundskola är indelade i arbetslag vilka leds av lagledare. På Solhemsskolan finns även tre utvecklingsledare som leder arbetslagens utvecklingsarbete. Vid samtal med såväl personal som ledning framhålls att det finns ett stort mått av självstyre hos arbetslagen. Arbetslagen uppmuntras av ledningen att ta initiativ till utveckling och ”förvalta sin frihet”. Detta upplevs av personal som en frihet under ansvar men ses också som ett uttryck för bristande pedagogisk ledning. Ett tydligt pedagogiskt ledarskap är något som samtliga intervjuade personalgrupper menar att de saknar. Inspektörerna vill i sammanhanget uppmärksamma skolorna på risken av att arbetslagen utvecklas olika utan styrning samt poängtera vikten av att eleverna

erbjuds en likvärdig utbildning oavsett av vem eller vilket arbetslag undervisningen ges. Intervjuad personal vid skolorna uttrycker samstämmt att det är de själva som genom att ”få näring av varandra” driver den pedagogiska utvecklingen. Vidare uttrycker personalen ett behov av att i högre utsträckning få möjlighet att gemensamt diskutera pedagogiska frågor. Särskilt skall rektor verka för att utbildningen utvecklas, och han eller hon har en särställning när det gäller att garantera elevernas rättssäkerhet. Inspektörerna bedömer att rektorns övergripande ansvar för den pedagogiska utvecklingen bör förbättras.

Skolorna har regelbundet elevvårdskonferens för behandling av elevvårdsfrågor då biträdande rektor alltid deltar och ibland rektor. Beslut som tas i elevvårdsärenden fattas av biträdande rektor då detta område delegerats av rektor till biträdande rektor. Enligt skolförfattningarna har rektor ett särskilt ansvar för den elevvårdande verksamheten och det särskilda stödet. Möjligheten att hålla sammanträde med elevvårdskonferens utan att rektorn är närvarande får inte brukas i sådan omfattning att skolan i praktiken kringgår förbudet för rektorn att sätta in annan i sitt ställe. Inspektörerna bedömer att skolorna bör ändra sina rutiner i detta avseende så att de uppfyller författningarnas krav.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Tillgång till utbildning och information om utbildning

I Solhemsskolan får inte alla elever undervisning i ämnet hem- och konsumentkunskap förrän i årskurs 6. Inspektörerna bedömer att utbildning därmed inte erbjuds på sådant sätt att eleverna ges förutsättningar att nå målen för ämnet i årskurs 5 i enlighet med den nationella kursplanen, vilket måste åtgärdas.

Inspektionen visar att elevens val hanteras mycket olika på Solhemsskolan. I en del klasser förekommer inte elevens val, i andra klasser utgörs elevernas arbete av eget ”forskningsarbete”. Enligt grundskoleförordningen skall eleverna erbjudas ett allsidigt urval av ämnen inom ramen för elevens val och undervisningen skall syfta till att fördjupa och bredda elevernas kunskaper i ett eller flera ämnen. Inspektörerna bedömer att Solhemsskolan inte uppfyller förordningens krav på hur elevens val skall utformas och att detta måste åtgärdas.

Inför elevernas språkval i årskurs 6 får eleverna fylla i en språkvalsblankett där eleverna ges möjlighet att välja franska, tyska, spanska eller engelska. Inspektörerna vill göra rektorn uppmärksam på att även andra möjliga valalternativ finns enligt grundskoleförordningen, exempelvis teckenspråk och det språk som eleven har rätt till modersmålsundervisning i. En förutsättning för att elever och vårdnadshavare skall kunna välja annat alternativ är att skolan informerar om dessa, vilket bör förbättras.

Svenska som andraspråk är ett eget ämne med egen kursplan och skall ges istället för svenska om eleven bedöms behöva en sådan undervisning. Behovet skall bedömas av rektor. Vid Solhemsskolan såväl som Spånga grundskola är det undervisande lärare i svenska som andraspråk i samråd med undervisande lärare i svenska som fattar beslut huruvida elev skall få undervisning i svenska som

andraspråk eller svenska. Vid inspektionen framkom att de elever som får undervisning i svenska som andraspråk vid Solhemsskolan och Spånga grundskola även deltar i undervisning i svenska. Detta är inte i enlighet med författningarna och måste åtgärdas.

Personal och materiella resurser

Inspektörerna har granskat tillgången till lärare med pedagogisk högskoleutbildning samt om de undervisande lärarna har ämnesutbildning för det ämne/de ämnen de undervisar i. På Solhemsskolan och Spånga grundskola har lärarna med några undantag pedagogisk utbildning och flertalet en utbildning för den undervisning de bedriver.

Skolorna har tillgång till bibliotek. Inspektörerna har tagit del av en biblioteksverksamhet av god kvalitet. De nyligen renoverade lokalerna i Spånga grundskolas biblioteket erbjuder eleverna en stimulerande lärande- och kunskapsinhämtande miljö med god tillgång till litteratur och datorer. Inspektörerna har även tagit del av skolornas mycket informativa hemsida.

Datum	Ort
2007-06-20	Stockholm

Sara Westlund

Kerstin Levin